

2021-015

Archeologienota Ruddervoorde Hertog Van Klevestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

25-3-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Ruddervoorde Hertog Van Klevestraat (deelgemeente van Oostkamp, provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, ca. 7 108m² groot, heeft een onregelmatige vorm en grenst in het noorden en oosten aan 2 zijstraatjes van de Hertog Van Klevestraat, die dezelfde naam dragen. Op het plangebied is de woning Hertog Van Klevestraat 15 gelegen; het woonhuis is het meest oostelijke gebouw op het terrein, ten westen ervan bevinden zich meerdere losstaande loodsen en opslagplaatsen. Het noordelijke deel van het plangebied wordt ingenomen door een weide met ernaast een oprit, in het zuiden is op perceel 22M8 een boomgaard en tuin aanwezig. Verspreid over het terrein zijn er enkele bomen. Op de grens tussen percelen 22M8 en 22V8 bevindt zich mogelijk een ingebuisde greppel.

Het plangebied was in de middeleeuwen gelegen in bosrijk gebied, op ruime afstand ten westen van de kern van Ruddervoorde. In de 10de-12de eeuw kwam er door ontbossing veel ruimte vrij voor veeteelt (vooral schapen), waardoor de bossen niet meer kunnen regenereren. Zo ontstonden veldgebieden, die zich op den duur als één geheel aaneensloten en zo het Bulskampveld vormden, dat zich uitstreckte tussen Torhout en Loppem (Zedelgem). Hertog van Kleef is in de eerste helft van de 15de eeuw de heer van Wijnendale en eigenaar van het Wijnendaleveld, dat ligt in het westen van het uitgestrekte Bulskampveld. Ook het plangebied is te situeren in dit Wijnendaleveld (ook gekend als Vrijgeweid). In de volgende eeuwen blijft het Vrijgeweid er woest en onbewoond bij liggen. Tussen 1561 en 1571 schildert Pieter Pourbus zijn Grote Kaart van het Brugse Vrije, gekopieerd door Pieter Claeissens (1601), waarop hij een vrij gedetailleerd overzicht biedt van het toenmalige stratenpatroon en de uitgestrekte heidevelden. Vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vaardigt de Oostenrijke regering een gunstige belastingsregel uit, waardoor veel veldgebieden op de meest vruchtbare plaatsen op korte termijn worden omgezet in landbouwgronden en in bossen op de armere gronden, in functie van de houtproductie. Het in productie nemen van woeste gronden zal ook door de opeenvolgende machthebbers (Fransen, Hollanders en Belgen) aangemoedigd worden via positieve belastingsmaatregelen. De ligging van het plangebied in een heideveld wordt bevestigd op de Ferrariskaart uit ca. 1777. De Hertog Van Klevestraat ten oosten van het terrein wordt daarop aangegeven. Het plangebied is onbebouwd, ook in de omgeving is geen bebouwing te herkennen. Op de Atlas der Buurtwegen (1840) worden nabij het terrein een aantal stalletjes aangeduid, en een aantal rechtlijnige wegjes ten noorden ervan. De Vandermaelenkaart (1846-1854) geeft iets meer detail en toont beboste gronden doorsneden door wegjes ten noorden van het plangebied. Het terrein zelf is onbebouwd en mogelijk nog steeds heidegebied. Op de topografische kaart van 1861 is te zien dat het bosareaal is uitgebreid en ook het zuidelijke deel van het plangebied inneemt. De kaart van 1883 toont eenzelfde beeld, maar op de topografische kaart van 1911 is het bos niet meer aanwezig. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige invulling van het terrein al aanwezig. Enkel is perceel 22M8 nog in gebruik als landbouwgrond, dit wordt pas eind 20ste eeuw omgezet in boomgaard en tuin.

Algemeen kan gesteld worden dat het beboste plangebied in de 10de-12de eeuw werd omgezet naar heideveld, waarna het in de 19de eeuw opnieuw grotendeels bebost werd en vervolgens rond 1900 in cultuur werd gebracht. Na midden 20ste eeuw werd het bebouwd.

Ruddervoorde heeft een zacht glooiend landschap met hoogteverschillen die variëren van circa 12 meter boven zeespiegelniveau in de vallei van de Waardammebeek tot circa 27 meter in het oosten. Het beekstelsel van de Waardammebeek, bovenloop van de Rivierbeek, bezit een vrij brede vallei en een plaatselijk sterk meanderend patroon. Deze vallei is goed te herkennen op het digitale hoogtemodel, en bevindt zich ten oosten van de uitloper van een heuvelrug die zich verder naar het westen uitstrekt. Het plangebied is te situeren op deze uitloper, net bovenaan de noordelijke flank ervan. De gronden verder ten noorden zijn duidelijk lager gelegen. Het detail van het hoogtemodel toont dat het terrein geleidelijk stijgt van noord (+ 25,40m TAW) naar zuid (+ 26,10m TAW). Ter hoogte van de huidige gebouwen is er mogelijk een kleine kunstmatige nivellering/ophoging aanwezig, maar echt uitgesproken hoogteverschillen die duiden op grootschalige afgraving of ophoging zijn niet af te leiden uit het hoogtemodel. Nabij het plangebied zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig. Bodemkundig kan een matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont, met klei-zand op geringe diepte (ondieper dan 75cm), verwacht worden.

Het gebrek aan gravend archeologisch onderzoek zorgt ervoor dat de archeologische verwachting van het plangebied en de directe omgeving ongekend is. Op de hogere rug waarop het plangebied is gelegen, vond nog geen archeologisch onderzoek plaats. Luchtfotografische waarnemingen op de lagere gronden ten noorden en ten zuiden, die dus andere landschappelijke kenmerken hebben dan het plangebied, tonen echter aan dat er vermoedelijk minstens sinds de bronstijd menselijke aanwezigheid is in de regio, daar duiden onder andere meerdere grafcircels op. Afgaande op de landschappelijke kenmerken (geen waterlopen in de buurt, bovenaan een noordelijke flank, geen afdekkende bodemlagen aanwezig, oorspronkelijke podzol reeds verstoord) wordt er geen in situ bewaarde steentijd artefactensite verwacht. De kans dat er sites met grondsporen aanwezig zijn, daterende uit het neolithicum tot de middeleeuwen, is echter niet onbestaande. Daarbij kan ook gedacht worden aan bosbouw-gerelateerde sporen, zoals houtskoolmeilers.

De gebouwen worden gesloopt, het terrein wordt bouwrijp gemaakt en verkaveld in 7 bouwloten. Deze verkaveling beperkt zich grotendeels tot perceel 22V8. Perceel 22M8, waar de boomgaard aanwezig is, valt bijna volledig buiten woongebied. Hier gebeuren, buiten het plaatselijk rooien van wat begroeiing en het aanleggen van een smal pad dat de site verbindt met de zuidelijke zijstraat van de Hertog Van Klevestraat, geen werken. De bouwloten zijn voorzien voor vrijstaande woningen met een tuin rond. Langsheen de noordwestelijke grens van het plangebied wordt een nieuwe wegnis aangelegd die uitweg geeft naar de noordelijke zijstraat van de Hertog Van Klevestraat. Erlangs worden enkele parkeerplaatsen, een gracht en een groenzone voorzien. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het voornamelijk perceel 22V8: het slopen van de huidige bebouwing, het rooien van de bestaande vegetatie, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de wegnis, de gracht, de nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen, enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Op perceel 22M8 gebeuren quasi geen bodemingrepen.

Het plangebied kent een ongekende archeologische verwachting door het gebrek aan archeologisch onderzoek op de regio. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken kunnen een impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarvan archeologisch nog maar weinig is geweten. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, na het slopen van de gebouwen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Oostkamp (Ruddervoorde), Hertog Van Klevestraat 15

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 65381,56 en Y: 198244,37; X: 65649,09 en Y: 198370,89

Oppervlakte plangebied: ca. 7108m²

Kadastergegevens: Oostkamp, afdeling 5 Ruddervoorde, Sectie A, perceel 22V8, 22M8

Het plangebied komt niet volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek. Op perceel 22M8 gebeuren nagenoeg geen werken, en het valt ook grotendeels buiten woongebied. Dit perceel is 990m² groot en dient niet onderzocht te worden. De onderzoekszone bedraagt hierdoor 6118m².

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be). Op perceel 22M8 dient geen onderzoek te gebeuren.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

Voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek dient het onderzoeksgebied vrijgemaakt zijn van obstakels (bvb. gebouwen, bomen). Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat de funderingen, kelders, boomstronken,... niet verwijderd worden. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse elementen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed, de oriëntatie wordt aangepast aan de specifieke vorm van perceel 22V8. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 612m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 153m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 765m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be). Op perceel 22M8 dient geen onderzoek te gebeuren.

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.